

Клим Т. А., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: **Онщенко О. В.**, к.ю.н., доцент

САМОЗАХИСТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Одним із найважливіших засад вітчизняного цивільного права є принцип захисту цивільних прав та інтересів. Відповідно до Конституції України згідно з ч. 5 ст. 55 Конституції України «кожен має право будь-якими незабороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань» [1]. Відображення зазначеної статті можна побачити в Цивільному кодексі України в статті 19. Для самозахисту як способу захисту цивільних прав властивим є те, що особа захищає свої цивільні права та інтереси своїми власними діями. Іншими словами, це захист без звернення до суду або іншого органу, який здійснює захист цивільного права.

Можна визначити такі ознаки самозахисту як: а) самозахист здійснюється, якщо порушення суб'єктивного права вже відбулося і продовжується, чи проти наявного посягання на права й інтереси уповноваженої особи; б) самозахист здійснюється силами самого постраждалого, що не виключає товариської взаємодопомоги і сприяння в здійсненні захисту з боку інших громадян або участі юридичних осіб; в) самозахист не повинен виходити за межі дій, необхідних для припинення порушення, і повинен відповідати за розміром порушенню; г) неможливість позбавлення особи права на здійснення самозахисту.

Надзвичайно велике значення має право людини на самозахист, оскільки з його реалізацією безпосередньо пов'язана особиста і майнова безпека кожного. Права й інтереси особистості поважаються тоді, якщо дана особистість сама здатна їх захищати.

Право учасників цивільних правовідносин на самозахист за визначенням дослідника О. Антонюка, це їх можливість у разі порушення свого цивільного права або інтересу, цивільного права чи інтересу іншої особи, створення реальної загрози такого порушення застосувати доцільну та адекватну протидію, яка не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього порушення чи ліквідацію його наслідків [3, с. 23].

Аналізуючи норми законодавства, можна виділити такі умови самозахисту: а) здійснюючи самозахист, особа має на меті захист свого права, або права іншої особи, в також інтересів суспільства та держави; б) не перевищення меж самозахисту; в) відповідність способу самозахисту

змісту права, яке захищається, та характеру порушення або загрози порушення цього права; г) дії самозахисту не повинні бути заборонені законом та суперечити моральним засадам суспільства.

Отже, ознаки та умови самозахисту дозволяють з'ясувати на практиці, чи мав місце самозахист у кожному конкретному випадку та визначити окремі способи самозахисту як такі, оскільки із розвитком правовідносин можуть виникати нові способи самозахисту.

У Конституції України та ст. 19 Цивільного кодексу України передбачається право фізичної особи на самозахист прав та інтересів за допомогою будь-яких дій незалежно від їх характеру – важливо, щоб дані дії не суперечили закону та моральним засадам суспільства, зокрема: припинення дії, яка порушує право (необхідна оборона, дії у стані крайньої необхідності, стягнення банком коштів з рахунку клієнта, які він не сплатив за кредитним договором із цим банком); відновлення становища, яке існувало до порушення (спростування неправдивих відомостей власними силами, проведення наймачем капітального ремонту у разі відмови наймодавця від його проведення); зміна правовідносин (у разі порушення зобов'язання однією стороною друга сторона має право частково відмовитися від зобов'язання, внаслідок чого умови зобов'язання змінюються (ст. 615 Цивільного кодексу України); припинення правовідносин (одностороння відмова від договору); відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди (право продати та відшкодувати свої затрати і збитки із суми виторгу за річ, яка притримується або перебуває у заставі ломбарду чи передана на комісію, проте у порушення умов договору не була забрана комітентом).

На підставі наведеного вище, право на самозахист можна визначити як можливість, у разі порушення свого цивільного права або інтересу, цивільного права чи інтересу іншої особи, виникнення реальної загрози такого порушення, застосувати доцільну та адекватну протидію

Тобто, способи самозахисту прав та інтересів фізичними особами можна визначити як конкретні правомірні дії, систему дій, здійснювану людиною самостійно для охорони від посягань, порушень або для відновлення вже порушених прав, свобод або законних інтересів, які забезпечуються юридичними гарантіями.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Антонюк О. Заходи самозахисту цивільних прав та інтересів / О. Антонюк // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 6. – С. 23.